

Kannus 2022

Kaukasen tuulivoimapuiston laajennus
ja ulkoinen sähkönsiirto
_ arkeologinen inventointi

H.-P. Schulz 23.11.2022

KESKI-POHJANMAAN ARKEOLOGIAPALVELU

Tiivistelmä

Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu suoritti arkeologisen inventoinnin Kaukasen tuulivoimapuiston laajennusalueella ja ulkoisella sähkönsiirtolinjauksella Kannuksen kaupungin itäosassa. Tuulivoimapuiston hankealueen kokonaispinta-ala on noin 2029 ha, alueelle on suunniteltu enintään 17 tuulivoimalaa. Ulkoinen sähkönsiirto kulkee Kaukasennevan sähkönsiirtolinjauksen käytävässä hankealueelta etelään Lepistönmäelle ja sieltä koilliseen Kalajoki Jylkkä – Alajärvi-linjan rinnalla Hautalaan saakka, ja jatkuu sieltä uutena linjana pohjoiseen Koivuhaudankankaalle asti (kokonaispituus 15,8 km). Työn tilaajat ovat Puhuri Oy ja FCG Finnish Consulting Group Oy. Maastotyön tekivät FM/MA Hans-Peter Schulz ja FM Stephan Schulz (Gis-sovellukset maastossa) 26.–28.9.2022; yhteensä 5,5 henkilötyöpäivää.

Tuulivoimapuiston hankealueelta ei tunnettu ennen 2022 inventointia muinaisjäännös- tai kulttuuriperintökohteita. Sähkönsiirtolinjauksen vaikutusalueelta tunnettiin ennestään kolme historiallista muinaisjäännöskohdetta: Rintinkangas piilopirtti (kohde **9**, mj-tunnus 1000039535), Hautakangas tervahauta (kohde **10**, mj-tunnus 1000043257) ja Koivuhaudankangas rajamerkki ja tervahauta (kohde **11**, mj-tunnus 1000043241).

Inventoinnissa 2022 kartoitettiin tunnettujen kohteiden lisäksi 8 muinaisjäännöskohdetta – tervahaudat Leukalankangas (**1**), Näitäpuro (**2**), tervahauta ja rakennuksen pohja Oravamaanharju (**3**), tervahauta Pitkäselkä (**4**), tervahauta ja painanne Kupehenkangas 2 (**5**), kivirakenteet ja rakkakuopat Kupehenkangas 1 (**6**), tervahauta ja painanne Hirvikorpi (**7**), tervahauta Hiirilampi itä (**12**), ja muu kulttuuriperintökohde Rajaräme rajamerkki (**8**).

Hankkeella ei olisi vaikutusta muinaisjäännöskohteisiin eikä muihin kulttuuriperintökohteisiin.

Sisällysluettelo

S.

1. Perustiedot.....	2
2. Lähtökohdat ja menetelmät.....	3
2.1 Esiselvitys.....	4
2.2 Maastoinventointimenetelmä.....	5
3. Maisema, topografia ja geologia.....	5
3.1 Valokuvat ja maastokuvaukset.....	6
4. Alueen maankäytön historiaa	13
5. Tulokset.....	14
Yleiskartta kohteet.....	14
6. Kohdehakemisto.....	15
7. Kohdekuvaukset.....	16
8. Aineistoluettelo.....	30

1. Perustiedot

Inventointialue: Kaukasen tuulivoimapuiston laajennus ja ulkoinen sähkönsiirto Kannuksen kaupungin itäosassa. Tuulivoimapuiston hankealueen kokonaispinta-ala on noin 2029 ha, alueelle on suunniteltu enintään 17 tuulivoimalaa. Ulkoinen sähkönsiirto kulkee Kaukasennevan sähkönsiirtolinjauksen käytävässä hankealueelta etelään Lepistönmäelle ja sieltä koilliseen Kalajoki Jylkkä – Alajärvi voimalinjan rinnalla Hautalaan saakka, ja jatkuu sieltä uutena linjana pohjoiseen Koivuhaudankankaalle asti (kokonaispituus 15,8 km).

Tilaaajat: Puhuri Oy ja FCG Finnish Consulting Group Oy

Hankeomistaja: Puhuri Oy

Inventoinnin laji: osainventointi

Kenttätöaika: 26.–28.9.2022; yhteensä 5,5 henkilötyöpäivää

Karttanumerot: TM35-lehtijako, Q4142L, Q4124R, Q4213R, Q4231L
vanha yleislehtijako, 2431 01, 2343 02

Korkeus: n. 72–105 m mpy

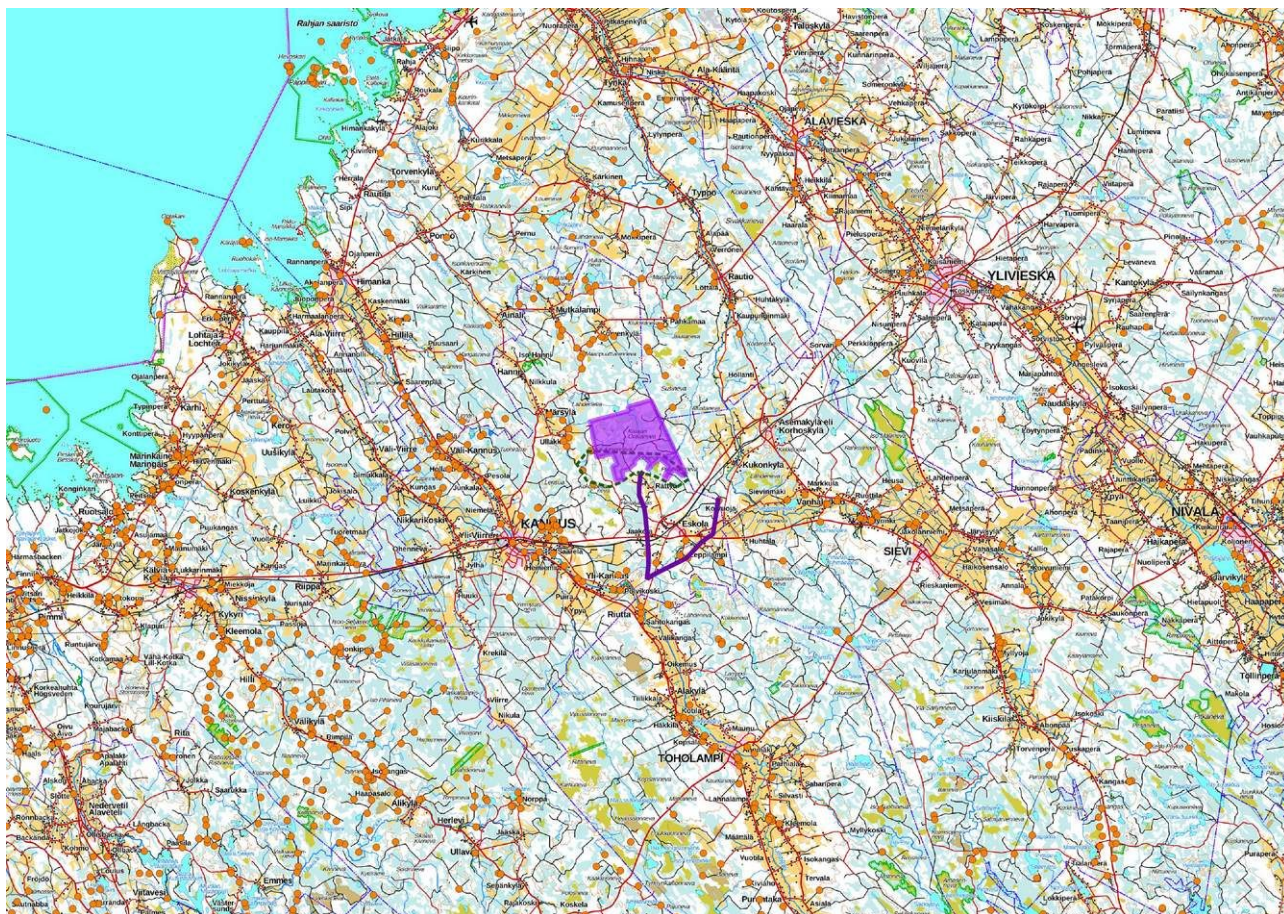
Koordinaattijärjestelmä: ETRS-TM35 FIN -tasokoordinaatisto

Kopio raportista: Museoviraston arkisto ja K.-H.Renlundin Museo, digitaalinen kopio.

Aiemmat löydöt: -

Inventointilöydöt: -

Aiemmat tutkimukset: H.-P. Schulz 2012 MH/KMO Pohjanmaa länsiosa. Kulttuuriperintöinventointi
M. Sarkkinen inventointi 1992 Ventusneva–Pyhäkoski voimalinja
Jaana Itäpalo inventointi 2012-2013 _Kalajoki – Kannus – Kokkola Mutkalammin tuulivoimapuisto
Jaana Itäpalo ja H.-P. Schulz/inventointi 2015 _ Kaukasennevan tuulipuiston
H.-P. Schulz inventointi 2020 _ Isokangas – Rättyä 110 kV voimalinja
T.Tiainen ja J.-P.Hiltunen inventointi 2021 _Kalajoki Jylkkä – Alajärvi Möksy vl

Kartta 1. Suunnittelun alue merkitty vaaleanvioletillä voimalinja violetillä viivalla; vuoden 2015 suunnittelun alue vihreällä katkoviivalla; muinaisjäännösrekisteriin tallennetut kohteet oransseina pisteinä. Maanmittauslaitoksen maastokarttarasteri 1:250 000, 11/2022.

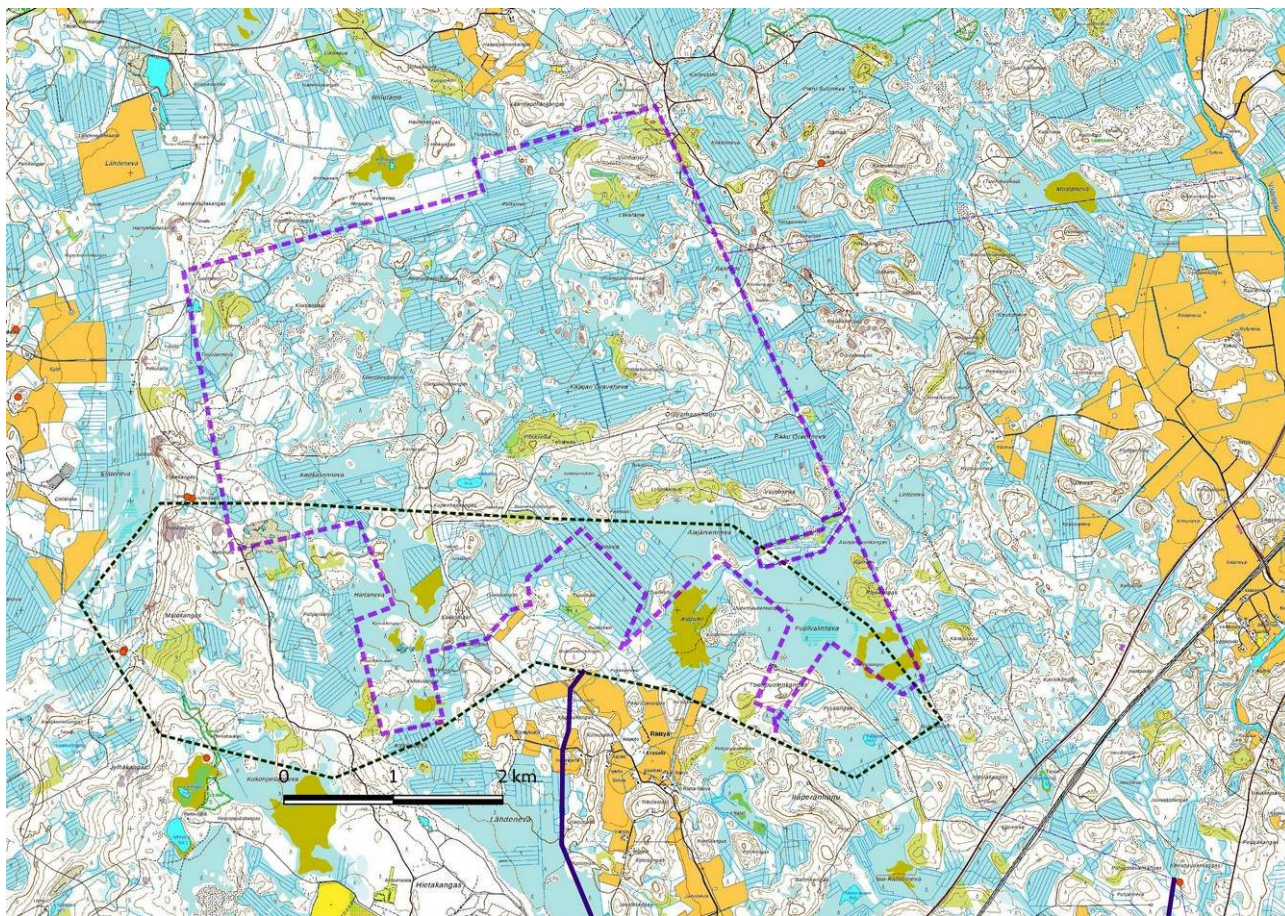

2. Lähtökohdat ja menetelmät

Kannuksen Kaukasennevan tuulivoimapuisto, jossa on 8 voimalaa, valmistui 2022 – arkeologinen inventointi alueella tehtiin 2015. Valmistuneen puiston itä- ja pohjoispuolelle suunnitellaan laajennusta ("Kaukanen laajennus"). Uuden tuulivoimapuiston hankealueen kokonaispinta-ala on noin 2029 ha, alueelle on suunniteltu enintään 17 tuulivoimalaa. Ulkoinen sähkönsiirto kulkee Kaukasennevan sähkösiirtolinjauksen käytävässä hankealueelta etelään Lepistönmäelle ja sieltä koilliseen Kalajoki Jylkkä – Alajärvi linjan rinnalla Hautalaan saakka, ja sieltä uutena linjana pohjoiseen Koivuhaudankankaalle asti (kokonaispituus 15,8 km).

Kartta 2. Hankealueen raja violettina katkoviivana, Kaukasennevan tvp hankealueen 2015 raja ohuena tummana katkoviivana; ulkoinen sähkönsiirto tummana viivana, MJ-rekisteriin merkityt kohteet oransseina pisteinä. Maanmittauslaitoksen maastokarttarasteri 1:50 000; 11/2022.

Kartta 3. Tulivoimapuiston hankealue. Raja violettina katkoviivana, Kaukasennevan tvp hankealueen 2015 raja ohuena tummana katkoviivana; ulkoinen sähkönsiirto tummana viivana, Mj-rekisteriin merkityt kohteet oransseina pisteinä. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:20 000; 11/2022.

2.1 Esiselvitys

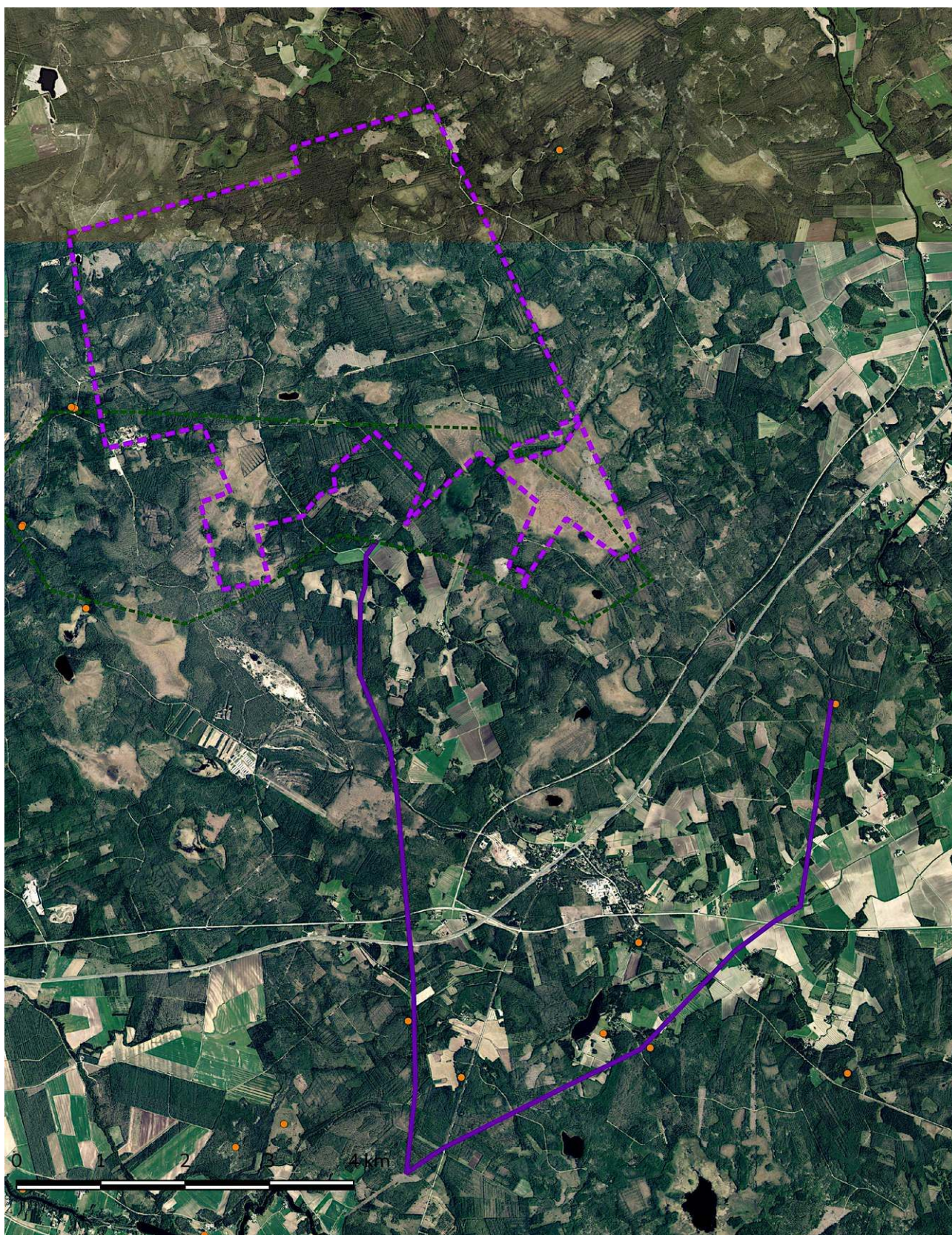
Arkeologisen potentiaalin arviointi perustui eri aineistoihin, joiden avulla asetoitiin nykyiselle karttapohjalle tunnetut ja mahdolliset uudet muinaisjäännökset sekä muut ihmisen aikaansaamat pois käytöstä jääneet rakenteet ja niiden sijainnille potentiaalisia maaston kohtia.

Keskeisiä aineistoja ovat GTK:n kallio- ja maaperäkartat, Maanmittauslaitoksen ortoilmakuvat, korkeusmalli sekä laserkeilausaineisto ja Museoviraston arkeologisista kohteista ylläpitämä digitaalinen tietokanta. Kirjallisuuden ja vanhimman karttamateriaalin avulla on pyritty selvittämään alueella sijaitsevat pois käytöstä jääneet yli 100 vuotta vanhat asutus- ja elinkeinohistorialliset kohteet. Vanhin aluetta kuvaava tarkempi karttamateriaali on 1800-luvun puolivälistä. Vanhimmat peruskartat ovat vuodelta 1961, niiden avulla on arvioitu lähihistoriassa tapahtuneita maankäytön vaikutuksia mahdollisiin alueella sijaitseviin arkeologisiin kohteisiin.

2.2 Menetelmät

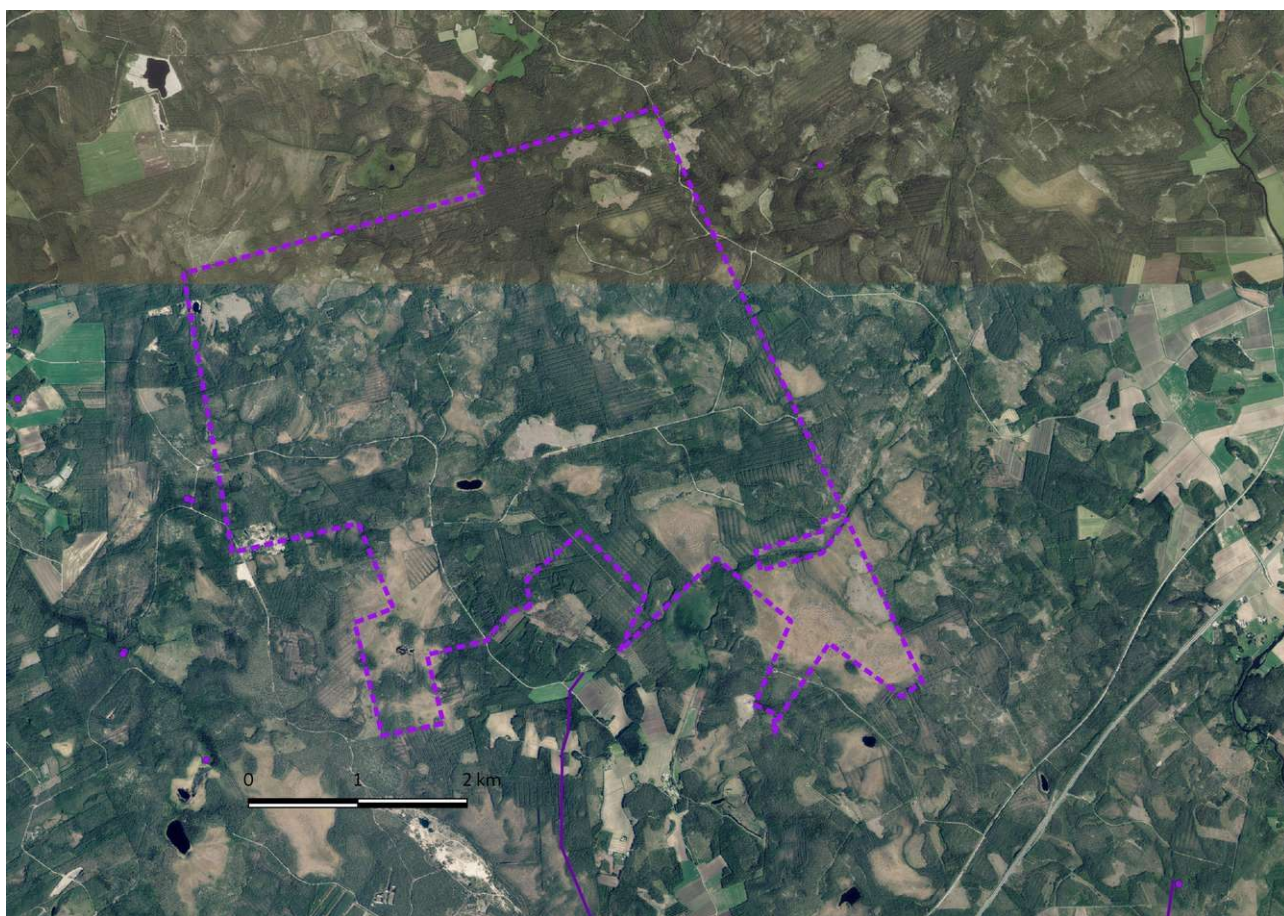
Voimalapaikkojen lähiympäristö inventoitiin noin 200 m säteellä, nykyiset tiet noin 10–40 m käytävällä maastosta riippuen. Alue tarkastettiin pääosin pintahavainnoimalla, maannokset tarkistettiin pääosin tieleikkauksista. Koepistoja tehtiin hankealueen eteläosassa Hirvikorven pohjoispuolella olevalla hiekkaharjanteella tervahaudan (kohde 7) ja tien välisellä alueella n. 20- 30 m välein sekä muutama koepisto Viiriharjulla rakka-alueen eteläpuolella. Tervahaudat, painanteet ja maakuopat kairattiin. Inventointi kattoi miltei kaikki kuivat kankaat ja kallioalueet, eli arkeologisille kohteille otolliset alueet. Soistuneet alueet jätettiin useimmiten tarkemmin katsomatta niiden vähäisen muinaisjäännöspotentiaalin vuoksi samoin kuin märät tasaiset rämeet.

Inventoidut alueet esitetty kartalla 6 s. 8.

Kartta 4 Ortokuva. Hankealueen raja violettina katkoviivana, Kaukasennevan tvp hankealueen 2015 raja ohuena vihreänä katkoviivana; ulkoinen sähkönsiirto tummanvioletina viivana, Mj-rekisteriin merkityt kohteet oransseina pisteinä. Maanmittauslaitoksen ortokuvat 11/2022.

>wms-server <http://tiles.kartat.kapsi.fi/ortokuva?>

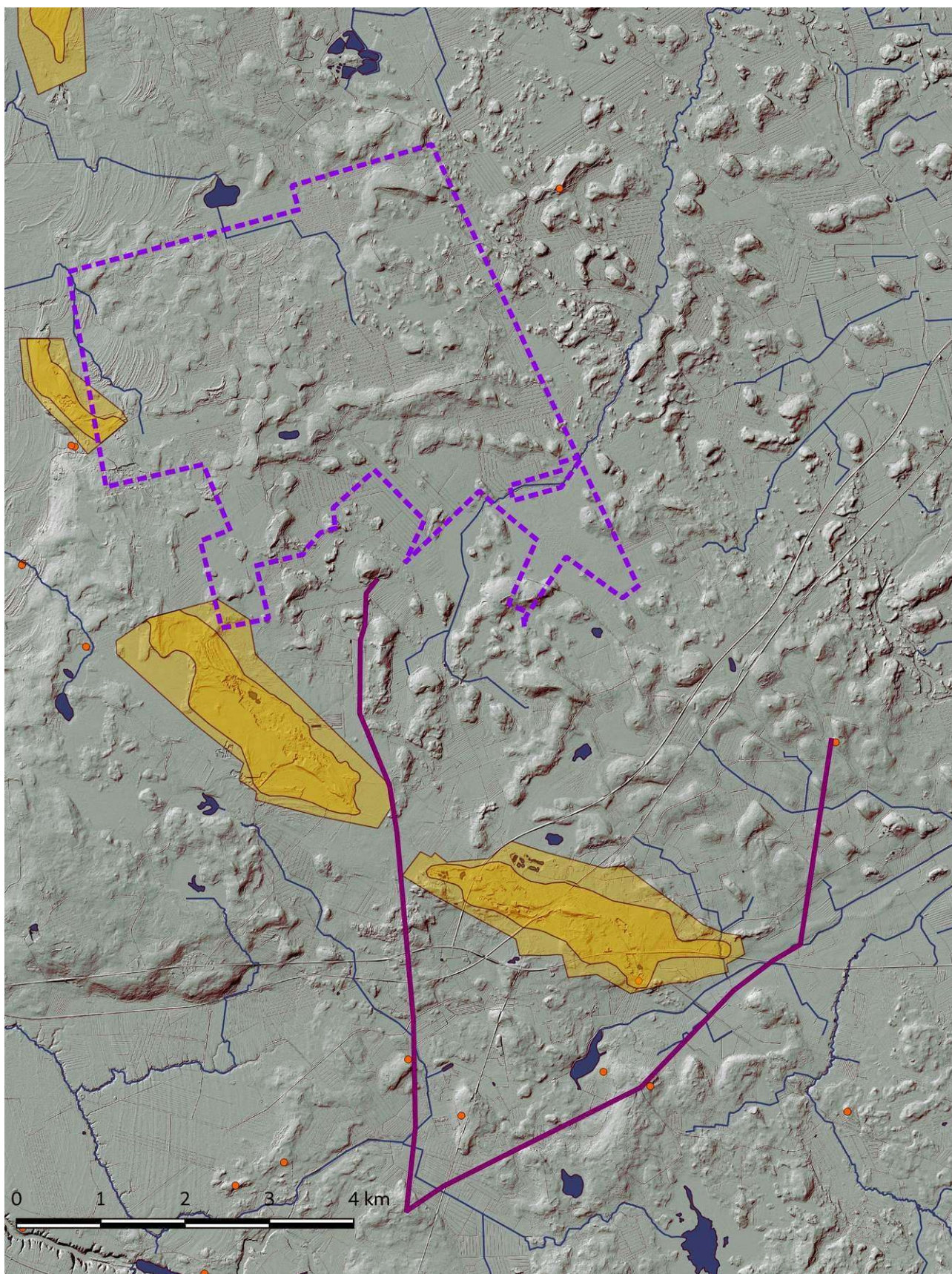
Kartta 4 Tulivoimapuiston hankealue. Ortokuva. Alueen raja violettina katkoviivana. Mj-rekisteriin merkityt kohteet violetteina pisteinä. Maanmittauslaitoksen ortokuvat 11/2022. >wms-server <http://tiles.kartat.kapsi.fi/ortokuva?>

3. Maisema, topografia ja geologia

Hankealue sijaitsee Lestijokilaakson pohjoispuolella tasaisella laajalti soistuneella pohjamoreenialueella, jonka eteläosassa on useita kapeita moreeni- ja/tai soraharjanteita. Alueen lounaisreunan tuntumassa kulkee leveä katkonainen harju, joka kuuluu Eskola – Kalajoki/Hiekkasärkät -harjujaksoon. Muita pienempiä hiekka-alueita sijaitsee alueen eteläosassa Hirvikorven pohjoispuolella sekä aivan pohjoisrajalla Viiriharjulla. Muinaisista rantavaiheista kielivät runsaat pienet rakka-alueet.

Isompia vesistöjä ei ole – ainoa pikkulampi on Hiirilampi, lisäksi alueella on muutama oja. Hankealueen kaakkoisosassa on kaksi yli 10 ha kokoista nevaa, Alajärvenneva ja Puolivälinneva.

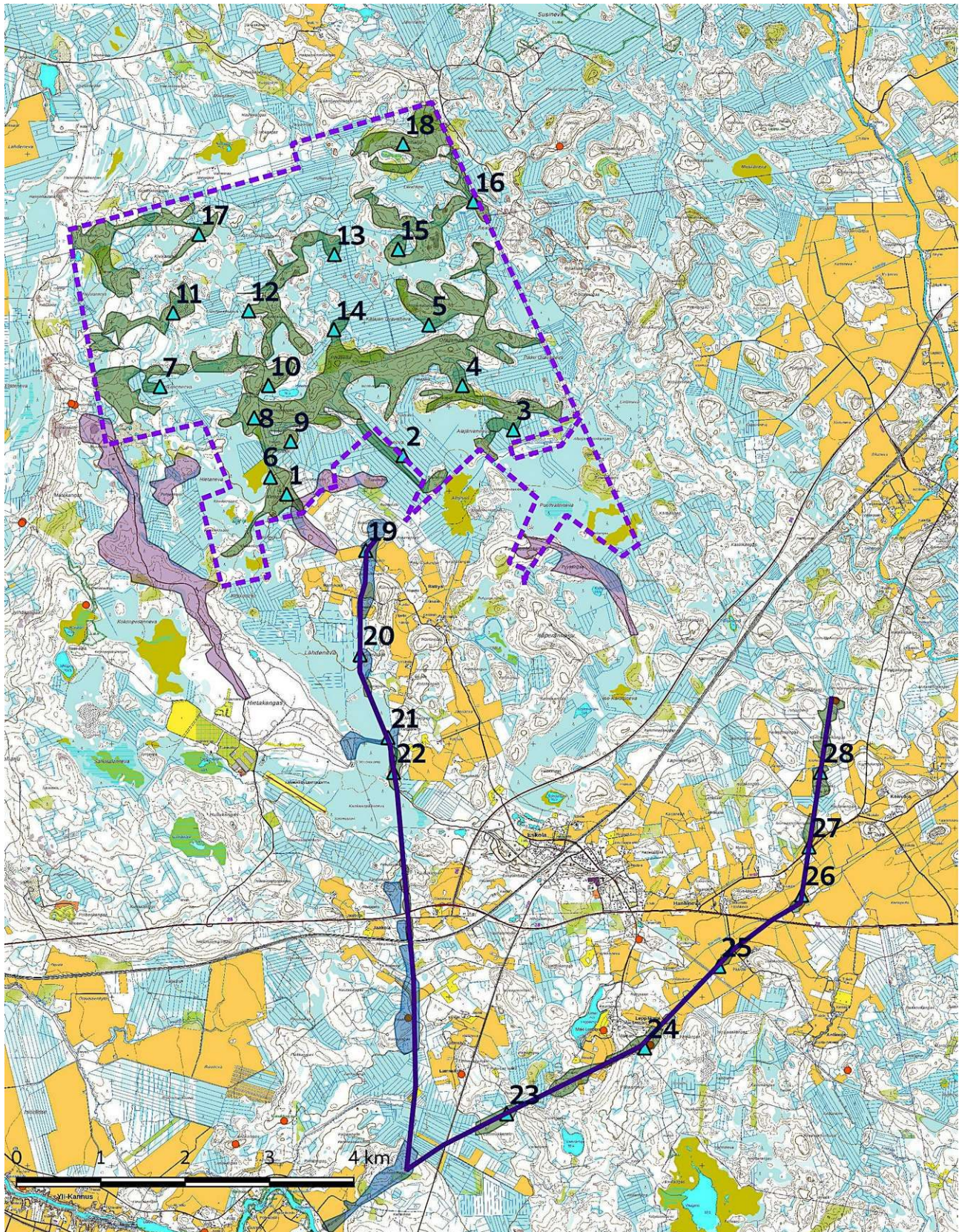
Asutuksen jälkiä alueella ei ole, kankaat ja ojitetut rämeet ovat miltei kokonaan metsätalouskäytössä.

Kartta 5. Lidar-aineistoon perustuva korkokuva 2 m DEM, . Alueen raja violettina katkoviivana; ulkoinen sähkönsiirtolinjaus purppuranvärinenä viivana. Mj-rekisteriin merkityt kohteet oransseina pisteinä. Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineisto, karttapohja 1:20 000, 11/2022.

3.1 Valokuvat ja maastokuvaukset

Kartta 6. Inventoidut alueet läpikuultavina, 2022 vihreänä, 2020 sinisenä ja 2015 liljana. Kuvauspaikat 1–28 turkooseina kolmioina, tuulivoimapuiston hankealueen raja violetilla katkoviivalla, ulkoinen sähkönsiirtolinjaus tummansinisellä viivalla. Maanmittauslaitoksen maastokarttarasteri 1:50 000, 11/2022.

Kuva 1. Kirkkomäki kuvattu länteen.

Kuva 2. Isoneva, voimalapaikan lounaispuolella.

Kuva 3. Alajärvenneva, voimalapaikan kaakkoispuolella.

Kuva 4. Voimalapaikka Lehtokankaalla, tien vasemmalla puolella.

Kuva 5. Voimalapaikka Pirttilehdonharjulla..

Kuva 6. Hietaneva länteen. Taustalla Kaukasennevan tuuli-voimalat

Kuva 7. Voimalapaikka Kaukasennevaalla, länteen.

Kuva 8. Kupehenkankaan rakka-alue.

Kuva 9. Hiekkainen tasanne Hirvikorven pohjoispuolella.

Kuva 10. Voimalapaikka Kärmesalolla, pohjoiseen.

Kuva 11. Voimalapaikka Kivikankailla.

Kuva 12. Voimalapaikka Ojalanhaudankankaalla itään.

Kuva 13. Voimalapaikka Kalajan Oravanevan pohjoisosassa.

Kuva 14. Voimalapaikka Kalajan Oravanevan eteläosassa.

Kuva 15. Pirttilehdonkangas voimalapaikan eteläpuolella.

Kuva 16. Laavu pohjoisen metsätien eteläpuolella

Kuva 17. Laajat hakkuualueet Kivikankailla.

Kuva 18. Viiriharjun etelärinne.

Ulkoinen sähkönsiirtolinjaus:

Kuva 19. Huhtasalunkankaan uusi sähköasema.

Kuva 20. Linjaus Harjunpäästä pohjoiseen.

Kuva 21. Linjaus Kangasniemeltä pohjoiseen

Kuva 22 Linjaus Kankaanpäänevan kohdalla etelään.

Kuva 23. Linjaus Lummukkasalon kohdalla koilliseen.

Kuva 24. Linjaus Hautamäellä koilliseen.

Kuva 25. Linjaus Laitakankaan kohdalla koilliseen

Kuva 26. Uusi linjaus pohjoiseen, Hautalan peltoja.

Kuva 27. Linjaus Isosaarenkankaalla pohjoiseen.

Kuva 28. Linjaus Pirttikankaalla pohjoiseen.

4. Alueen maankäytön historiaa

Esihistoriallinen aika

Alue nousi merestä noin 8000–6500 vuotta sitten. Maaperänsä ja topografiansa puolesta suurin osa alueesta ei ole ollut otollista esihistorialle asutukselle – lukuun ottamatta laajaa eteläkaakko–pohjoisluode-suuntaista Eskolan harjua hankealueen länsipuolella, Viirihajun hiekka-aluetta ja Hirvikorven pohjoispuoleista hiekkatasannetta. Jälkimmäiseltä löydetyn painanteen (kohde 7) luonnetta ei saatu selville. Kupehenkangas 2:n (kohde 6) kivirakenteet ja rakkakuopat ovat myös ajoittamattomia.

Historiallinen aika

Vuoden 1845–46 pitäjänkarttaan on merkitty Eskolan talo ja Rättyän talo (0,8–2 km ulkoisesta sähkönsiirtolinjauksesta). Tuulivoimapuiston hankealueella ei ole merkintöjä historiallisen ajan rakennuksista. Peruskartalle 1961 no merkitty pieni maatila noin 300 Hiirilammesta kaakkoon; rakennukset on purettu ja niiden yli on tehty metsätie. Intensiivisen maanmuokkauksen takia ei havaittu enää myöskään jälkiä pelloista. Metsien käytöstä kielivät alueen tervahaudat, joita hankealueella sijaitsee seitsemän. Sahapuun hankinta yleistyi seudulla vasta 1800-luvun lopulla.

Kartta 7. Ote vuoden 1845-46 pitäjänkartasta. Hankealue sijaitsee kuvan keskellä.

5. Tulokset

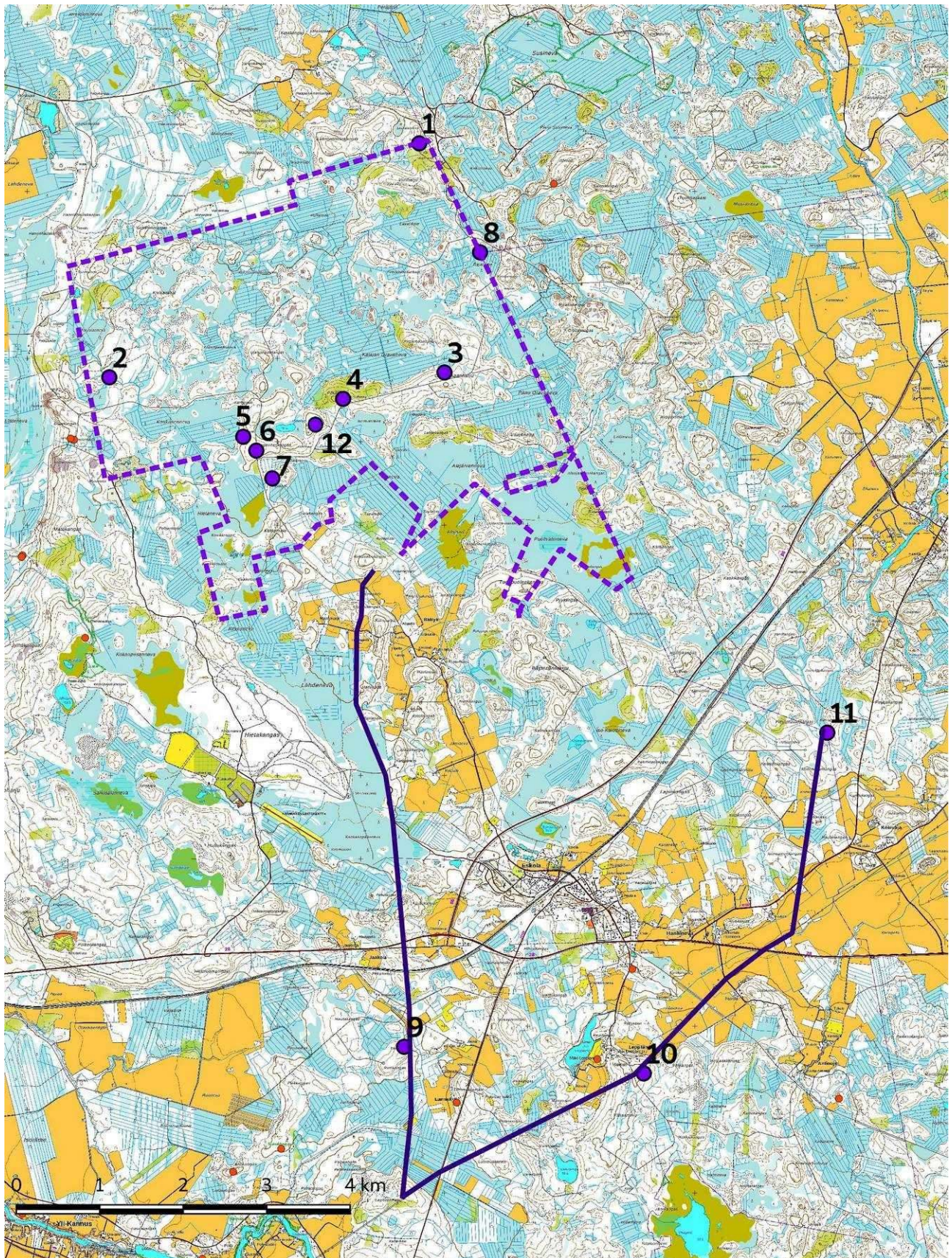
Tuulivoimapuiston hankealueelta ei tunnettu ennen inventointia 2022 muinaisjäännös- tai kulttuuriperintökohteita. Sähkönsiirtolinjauksen vaikutusalueella tunnettiin ennestään kolme historiallista muinaisjäännöskohdetta: Rintinkangas piilopirtti (kohde **9**, mj-tunnus 1000039535); Hautakangas tervahauta (kohde **10**, mj-tunnus 1000043257) ja Koivuhaudankangas rajamerkki ja tervahauta (kohde **11**, mj-tunnus 1000043241)

Inventoinnissa 2022 kartoitettiin tunnettujen kohteiden lisäksi 8 muinaisjäännöskohdetta – tervahaudat Leukalankangas (**1**), Näitäpuro (**2**), tervahauta ja rakennuksen pohja Oravamaanharju (**3**), tervahauta Pitkäselkä (**4**), tervahauta ja painanne Kupehenkangas 2 (**5**), kivirakenteet ja rakkakuopat Kupehenkangas 1 (**6**), tervahauta ja painanne Hirvikorpi (**7**), tervahauta Hiirilampi itä (**12**), ja muu kulttuuriperintökohde Rajaräme rajamerkki (**8**).

Hankkeella ei olisi vaikutusta muinaisjäännöskohteisiin eikä muihin kulttuuriperintökohteisiin.

Lestijärvellä, 23.11.2022

Hans-Peter Schulz

Kartta 8. Yleiskartta kohteet 1–11. Hankealueen raja violetina katkoviivana; ulkoinen sähkönsiirtolinjaus tummanvioletina viivana. Mj-rekisteriin merkityt kohteet oransseina pisteinä. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:20 000, 4/2022.

6. Kohdehakemisto

Kohde	sivu	tyyppi/ tyypin tarkenne	ajoitus	lk m	status	tunnus
Tuulivoimapuiston hankealue						
1. Leukalankangas	18	Työ- ja valmistuspaikat / tervahauta	Uusi aika	1	U	
2. Näitäpuro	19	Työ- ja valmistuspaikat / tervahauta	Uusi aika	1	U	
3. Oravamaanharju	20	Työ- ja valmistuspaikat / tervahauta asuinpaikat, rakennuksen pohja	Uusi aika	2	U	
4. Pitkäselkä	21	Työ- ja valmistuspaikat / tervahauta	Uusi aika	1	U	
5. Kupehenkangas 1	22	Työ- ja valmistuspaikat / tervahauta maarakenteet / kuopat, painanne	Uusi aika, ajoittamaton	4	U	
6. Kupehenkangas 2	23	Kivirakenteet / rakkakuopat, vallit	Ajoittamaton	5	U	
7. Hirvikorpi	25	Työ- ja valmistuspaikat / tervahauta maarakenteet / kuopat, painanne	Uusi aika, ajoittamaton	4	U	
8. Rajaräme	26	Rajamerkki		1	KP	
12. Hiirilampi itä	26	Työ- ja valmistuspaikat / tervahauta	Uusi aika	1	U	
Ulkoinen sähkönsiirtolinjaus						
9. Rintinkangas	27	Asuinpaikat /piilopirtti	Uusi aika	1	MJ	1000039535
10. Hautakangas	28	Työ- ja valmistuspaikat / tervahauta	Uusi aika	1	MJ	1000043257
7. Koivuhaudankangas	29	Rajamerkki, Työ- ja valmistuspaikat / tervahauta	Uusi aika	3	MJ	1000043241

Taulukko. Status: U uusi muinaisjäännöskohde/löytöpaikka, KP uusi muu kulttuuriperintökohde, MJ tunnettu muinaisjäännöskohde

7. Kohdekuvaukset

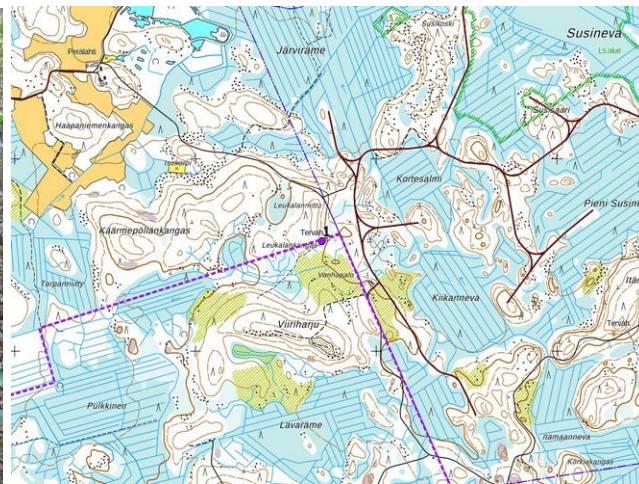
1. Leukalankangas

MJ-rekisteri		Aiemmat tutkimukset	
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Ajoitus yleinen	Historiallinen
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Ajoitustarkenne	Uusi aika
Tyypin tarkenne	Tervahauta	Koordinaatit ETRS-TM35FIN; Z: m mpy	P: 7099571 I: 358699 Z: 82
Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, valokuvaus, kairaus	TM35-lehtijako	Q4231L

Kuvaus: Kohde sijaitsee Leukalankankaan kaakkoisrinteellä. Tervahaudan läpimitta on n. 16 m, kuopan läpimitta n. 8 m ja syvyys 0,8 m. Halsi suuntautuu itäkaakkoon, se on sortunut. Välittömästi tervahaudan eteläpuolitse kulkee ajopolku, jonka rakentaminen on hieman vaurioittanut eteläpuoleista valliä. Ympäristössä kasvaa pääosin nuorta metsää, pohjoispuolella kapealla kaistaleella vanhempaa kuusimetsää.

Tervahauta kuvattu etelään.

Kohde 1. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 11/2022.

Vaikutusten arvio: ei vaikutusta, lähin voimalapaikka sijaitsee 1,5 km etäisyydellä,

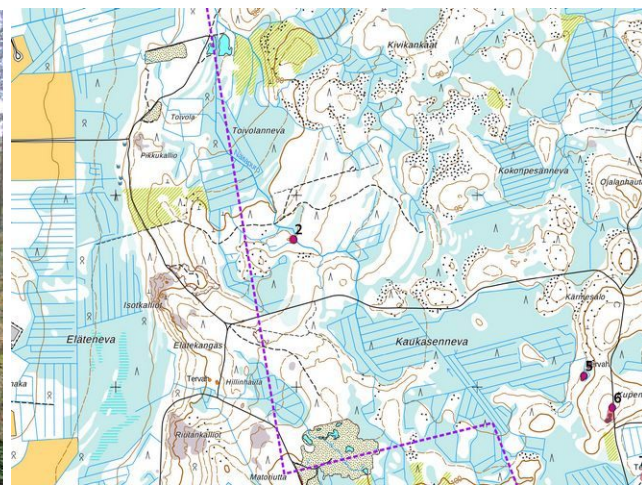
2. Näitápuro

MJ-rekisteri		Aiemmat tutkimukset	
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Ajoitus yleinen	Historiallinen
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Ajoitustarkenne	Uusi aika
Tyypin tarkenne	Tervahauta	Koordinaatit ETRS-TM35FIN; Z: m mpy	P: 7096770 I: 354984 Z: 84
Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, valokuvaus, kairaus	TM35-lehtijako	Q4124R

Kuvaus: Kohde sijaitsee Näitepuron varrella Elätekankaan harjujakson itäpuolella. Tervahaudan läpimitta on n. 13 m, kuopan läpimitta n. 7 m ja syvyys 0,9 m. Halssi suuntautuu purolle päin itään, pituus noin 5 m. Ympäristössä on pääosin taimikkoa, Näitápuron varrella kasvaa vyöhyke reheväkhö metsää,

Tervahauta kuvattu etelään.

Kohde 2. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 11/2022.

Vaikutusten arvio: ei vaikutusta, lähin voimalapaikka sijaitsee kohteesta noin 230 m pohjoiskoilliseen.

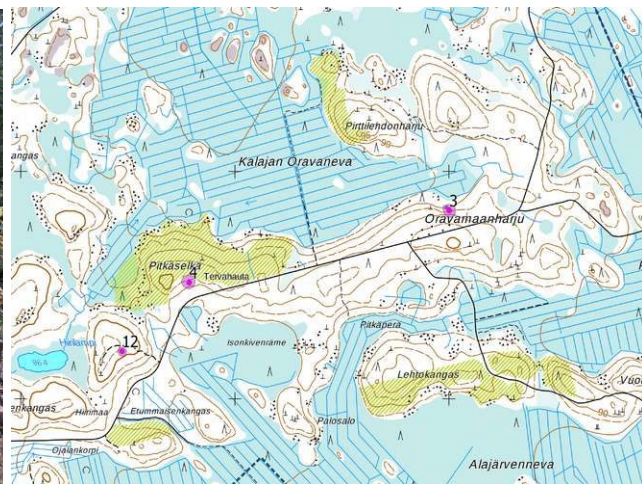
3. Oravamaanharju

MJ-rekisteri		Aiemmat tutkimukset	
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Ajoitus yleinen	Historiallinen
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat Asuinpaikat	Ajoitustarkenne	Uusi aika
Tyypin tarkenne	Tervahauta, rakennuksen pohja	Koordinaatit ETRS-TM35FIN; Z: m mpy	P: 7096828 I: 359002 Z: 92
Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, valokuvaus, kairaus	TM35-lehtijako	Q4142L

Kuvaus: Kohde sijaitsee Oravamaanharjun pohjoisrinteellä. Tervahaudan läpimitta on n. 19 m, kuopan läpimitta n. 11 m ja syvyys 0,8 m. Halssi suuntautuu pohjoiseen, se on sortunut. Tervahaudasta noin 20 m luoteeseen on rakennuksen pohja – suorakaiteenmuotoinen, n. 9 m x 5 m, itä-länsisuuntainen, maaperustus n. 1 m leveä ja n. 50 cm korkea, itäpäädyssä sisäänkäynti; ei jäänteitä tulisijasta, oletettavasti varastorakennuksen jäännös. Alueella kasvaa nuorta puustoa – tervahaudan ympäristössä etenkin koivua ja kuusta, muuten pääasiassa mätntyä.

Tervahauta kuvattu pohjoiseen.

Kohteet 3 ja 4. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 11/2022.

Rakennuksen pohja kuvattu suuaukon kohdalta länteen.

Alakohteen koordinaatit

		i	p	z
3-1	tervahauta	359002	7096828	92
3-2	rakennuksen pohja	358989	7096841	90

Vaikutusten arvio: ei vaikutusta, lähin voimalapaikka sijaitsee kohteesta noin 300 m luoteeseen

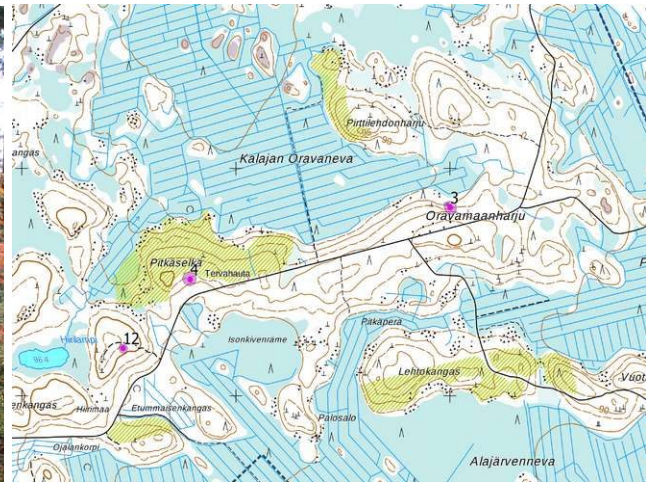
4. Pitkäselkä

MJ-rekisteri		Aiemmat tutkimukset	
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Ajoitus yleinen	Historiallinen
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Ajoitustarkenne	Uusi aika
Tyypin tarkenne	Tervahauta	Koordinaatit ETRS-TM35FIN; Z: m mpy	P: 7096511 I: 357786 Z: 96
Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, valokuvaus, kairaus	TM35-lehtijako	Q4142L

Kuvaus: Kohde sijaitsee Pitkäselän etelärinteellä. Tervahaudan läpimitta on n. 21 m, kuopan läpimitta n. 14 m ja syvyys 0,9 m. Halssi suuntautuu etelään, se on sortunut. Hauta sijaitsee laajan avohakkuualueen eteläpuolella

Tervahauta kuvattu lounaaseen.

Kohteet 3 ja 4. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 11/2022.

Vaikutusten arvio: ei vaikutusta, lähimmät voimalapaikat sijaitsevat kohteesta noin 450 m pohjoiseen ja kaakkoon.

5. Kupenhenkangas 2			
MJ-rekisteri		Aiemmat tutkimukset	
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Ajoitus yleinen	Historiallinen / ajoittamaton
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat maarakenteet	Ajoitustarkenne	Uusi aika
Tyypin tarkenne	Tervahauta painanne, kuopat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN; Z: m mpy	P: 7096058 I: 356590 Z: 99
Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, valokuvaus, kairaus	TM35-lehtijako	Q4142L

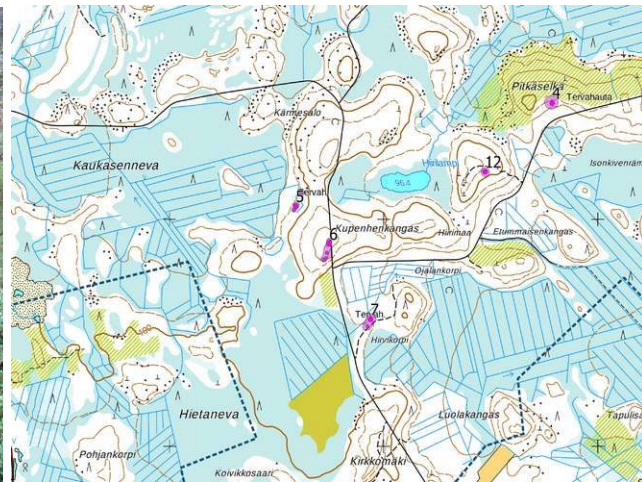
Kuvaus: Soraharjanteella Kupenhenkankaan länsirinteellä on tervahauta, painanne ja 2 kuoppaa. Tervahaudan läpimitta on n. 13 m, kuopan läpimitta n. 7 m ja syvyys 0,7 m. Halssi suuntautuu etelään, se on sortunut.

Tervahaudasta n. 15 m lounaaseen sijaitsee matalan vallin (n. 20–30 cm korkea) ympäröimä painanne – tai mahdollisesti kaksoispainanne tai kaksi vierekkäistä painannetta. Selkeämpi, koillinen painanne on soikea, n. 6 m x 4 m, ja sekä painanteen pohjasta että vallista paljastui kairalla selkeä podsolimaannos – n. 15-20 cm huuhtoutumiskerros, jonka alla rikastumiskerros, jonka värisävyssä hieman vaihtelua, mutta ei mitään selvästi kulttuurikerrokseen viittaavaa. Heti tämän painanteen lounaispuolella vaikuttaisi olevan toinen vallin ympäröimä painanne, mutta sen muoto on epäselvempi – se vaikuttaa vaurioituneen metsätoissa. Tämän mahdollisen painanteen koillisosassa kairassa näkyi myös vaurioitumaton podsoli, mutta vaurioituneessa, epämääräisessä lounaispäädyssä kerrokset olivat sekoittuneita. Tervahaudasta n. 50 ja 65 m koilliseen, missä harjanne jatkuu sen poikki kulkevan ojan toisella puolen, on kaksi maakuoppaa. Näistä lounaisempi on selkeämpi ja suurempi – n. 2,5 m x 2 m soikeahko kuoppa, jota ympäröi n. 40 cm korkea valli ja jonka syvyys vallin laelta on n. 90 cm. Kuopasta johtaa alarinteeseen kourumainen rakenne, joka voisi olla vanha, sortunut sisäänkäynti, tai mahdollisesti veden aiheuttama ura. Kairatessa kuopan pohjasta paljastui podsolimaannos, n. 10 cm huuhtoutumiskerros ja ainakin 20 cm rikastumiskerros – kuopan rinteiden kairausnäytteessä taas oli viitteitä kaksoismaannoksesta. Muotonsa ja kokonsa puolesta kuoppa voisikin olla pyyntikuoppa, lukuun ottamatta kourumaista rakennetta, joka sai sen näyttämään myös pienen kellarin jäännökseltä.. Koillisempi kuoppa on pienempi ja matalampi – halkaisijaltaan n. 1,5 m ja syvyydeltään vain n. 40 cm. Sitäkin ympäröi n. 20 cm korkea valli, ja kairausnäytteessä oli vastaava podsolimaannos kuin suuremman kuopan pohjasta saatiin.

koodi	tyyppi	x	y	z
5-1	tervahauta	356590	7096058	99
5-2	painanne	356582	7096042	100
5-3	maakuoppa	356617	7096109	100
5-4	maakuoppa	356620	7096122	100

Alakohde 5-1. Tervahauta kuvattu vallin yli luoteeseen.

Kohteet 5–7 . MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 11/2022.

Alakohde 5-2. Painanne kuvattu lounaaseen.

Alakohde 5-3. Kuoppa vasemmalla ylempänä, kourumainen rakenne oikealla keskellä; kuvattu lounaaseen.

Vaikutusten arvio: ei vaikutusta, lähin voimalapaikka sijaitsee kohteesta noin 400 m luoteeseen.

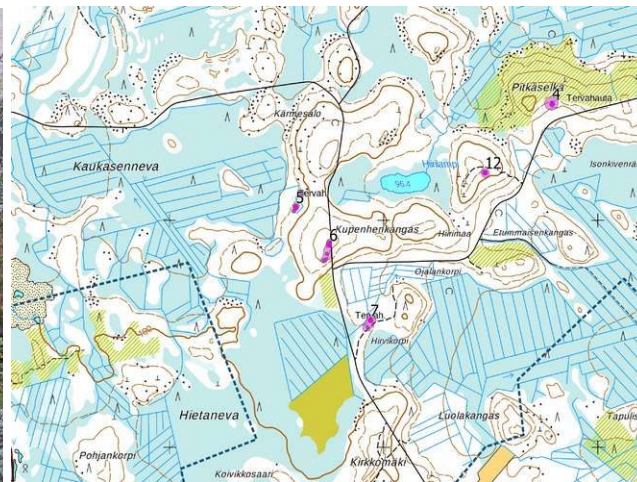
6. Kupenhenkangas 1			
MJ-rekisteri		Aiemmat tutkimukset	
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Ajoitus yleinen	Ajoittamaton
Tyyppi	Kivirakenteet	Ajoitustarkenne	
Tyypin tarkenne	Rakka-kuopat kivivallit	Koordinaatit ETRS-TM35FIN; Z: m mpy	P: 7095901 I: 356747 Z: 105 - 108
Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, valokuvaus, kairaus	TM35-lehtijako	Q4142L

Kuvaus: Kupenhenkankaan korkeimmalla kohdalla on kapea rakka-alue pinta-alaltaan n. 125 x 15 m. Sen pohjoispäässä on kaksi rakkakuoppaa (halkaisijat 2,5 ja 1,5 m syvyys 0,6-0,4 m), pohjoisempi, pienempi kuopista vaikuttaa myöhemmin osin täyttyneen maa-aineksella – mahdollisesti viereisen tieleikkauksen rakennuksen yhteydessä. Kuopista 60–80 m etelään, rakka-alueen korkeimman osuuden eteläpäädyssä, sijaitsee n. 20 m pitkä länsilounas–itäkoillinen-suuntainen kivivalli. Valli on pääasiassa n. 2–3 m leveä ja n. 0,5–1,5 m korkea. Kivivallin länsilounaisessa päädyssä on kolmas rakkakuoppa, halkaisijaltaan n. 2,5 m ja syvyydeltään n. 0,6 m. Vallista n. 20 m pohjoiseen ja pohjoisemmista kuopista n. 40–50 m etelälounaaseen sijaitsee vielä yksi rakenne, pitkulainen kiviröykkiö. Se on n. 5 m pitkä, 2 m leveä ja 1,5 m korkea.

koodi	tyyppi	x	y	z
6-1	rakkakuoppa	356746	7095892	108
6-2	rakkakuoppa	356747	7095901	108
6-3	rakkakuoppa	356719	7095824	106
6-4	kivivalli	356731	7095829	106
6-5	kiviröykkiö	356734	7095852	106

Alakohde 6-1 Rakkakuoppa kuvattu itään

Kohteet 5–7 . MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 11/2022.

Alakohde 6-3 Rakkakuoppa kuvattu itään. Heti kuopan itäpuolella kivivallin lounaispääty.

Alakohde 6-4 kivivalli kuvattu pohjoiseen.

Vaikutusten arvio: ei vaikutusta, lähin voimalapaikka sijaitsee kohteesta noin 500 m luoteeseen.

7. Hirvikorpi

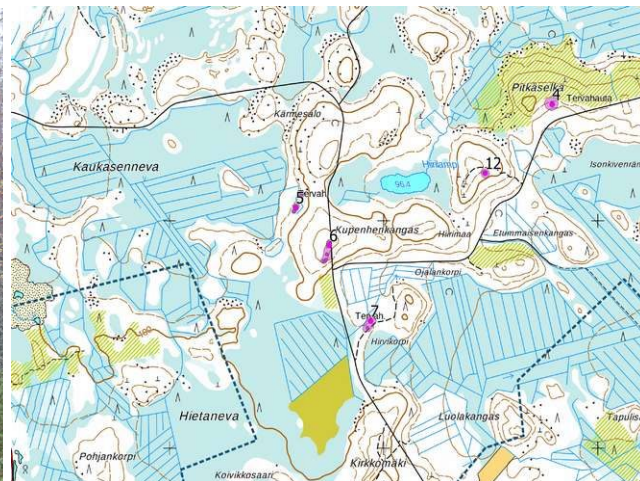
MJ-rekisteri		Aiemmat tutkimukset	
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Ajoitus yleinen	Historiallinen / esihistoriallinen
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat maarakenteet	Ajoitustarkenne	Uusi aika ajoittamaton
Tyypin tarkenne	Tervahauta, painanne	Koordinaatit ETRS-TM35FIN; Z: m mpy	P: 7095560 I: 356938 Z: 98
Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, valokuvaus, kairaus, koekuopitus	TM35-lehtijako	Q4142L

Kuvaus: Hirvikorven pohjoispuolella on hiekkaharjanne, joka laajenee sen länsipäässä. Harjanteen keskikohdassa on tervahauta ja painanne. Tervahaudan läpimitta on n. 18 m, kuopan läpimitta n. 11 m ja syvyys 0,8 m. Halsi suuntautuu luoteeseen, se on sortunut. Tervahaudasta 25 m kaakkoon on painanne, mitaltaan noin 6,5 x 4,5 m m, syvyys 0,4 m. Paikoitellen on valli havaittavissa. Yli 5 cm huuhtoutumiskerroksen alapuolella on punertavaa likamaata. Kuopan pohjalla on jätettä, tiiltä ym. myös humuksen alla. Painanne on huuhtoutumiskerroksen perusteella esihistoriallinen, merkkejä asuinpaikasta ei kuitenkaan havaittu.

koodi	tyyppi	x	y	z
7-1	tervahauta	356938	7095560	98
7-2	painanne	356924	7095529	98

Alakohde 7-1. Tervahauta kuvattu luoteeseen.

Kohteet 5–7 . MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 11/2022.

Alakohde 7-2. Painanne kuvattu pohjoiseen.

Alakohde 7-2 koekuoppa keskikohdalla.

Vaikutusten arvio: ei vaikutusta, lähin voimalapaikka sijaitsee kohteesta noin 450 m itään.

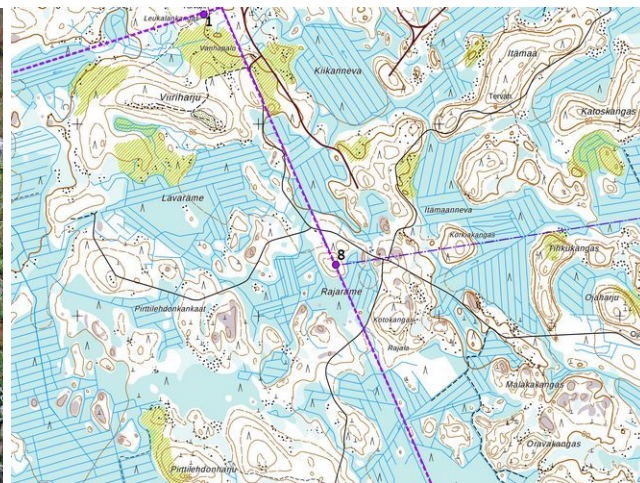

8. Rajaräme			
MJ-rekisteri		Aiemmat tutkimukset	
Laji	Muu kulttuuriperintökohte	Ajoitus yleinen	Historiallinen
Tyyppi	Kivirakenteet	Ajoitustarkenne	Uusi aika
Tyypin tarkenne	Rajamerkki	Koordinaatit ETRS-TM35FIN; Z: m mpy	P: 7098266 I: 359428 Z: 87
Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, valokuvaus, kairaus	TM35-lehtijako	Q4231L

Kuvaus: Rajamerkki sijaitsee pienellä mäelle kolmen kunnan rajapisteellä (Kalajoki, Kannus, Sievi). Kohde on koneiden yliajon seurauksena vaurioitunut, keskuskivi on kaatunut ja kivisokkeli on hajonnut. Keskuskiveä ei pystytty nostamaan ja tarkistamaan olisiko sen "alapuolella" hakkausta.

Rajamerkki, keskellä kaatunut keskuskivi.

Kohde 8. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 11/2022.

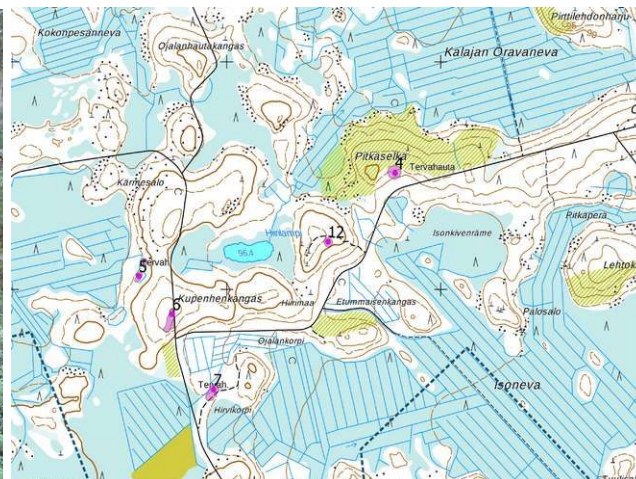
Vaikutusten arvio: ei vaikutusta, lähin voimalapaikka sijaitsee kohteesta noin kilometrin länteen.

12. Hiirilampi itä			
MJ-rekisteri		Aiemmat tutkimukset	
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Ajoitus yleinen	Historiallinen
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Ajoitustarkenne	Uusi aika
Tyypin tarkenne	Tervahauta	Koordinaatit ETRS-TM35FIN; Z: m mpy	P: 7096210 I: 357473 Z: 101
Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, valokuvaus, kairaus	TM35-lehtijako	Q4142L

Kuvaus: Kohde sijaitsee Hiirilammen ja Pitkäselän välisen mäen kaakkoisrinteellä. Tervahaudan läpimitta on n. 16 m, kuopan läpimitta n. 8 m ja syvyys 0,9 m. Halssi suuntautuu etelään, se on sortunut.

Tervahauta kuvattu etelään kuopan yli kohti halssia.

Kohde 12. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 11/2022.

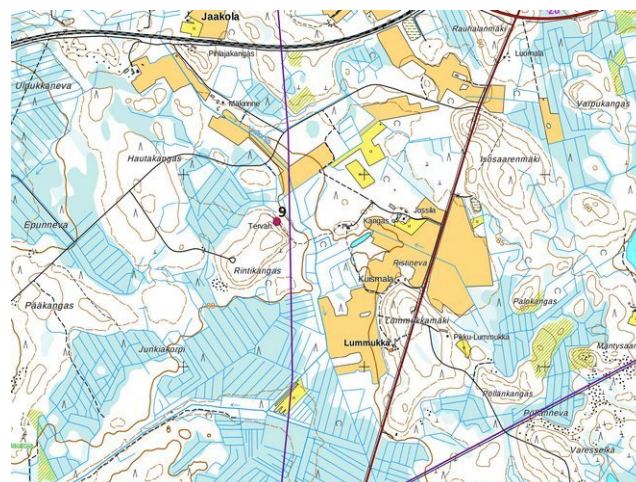
Vaikutusten arvio: ei vaikutusta, lähimmät voimalapaikat sijaitsevat kohteesta noin 500–600 m länteen, itään ja etelään.

Ulkoinen sähkönsiirtolinjaus:

9. Rintinkangas			
MJ-rekisteri	1000039535	Aiemmat tutkimukset	Inventointi H.-P. Schulz 2020
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Ajoitus yleinen	Historiallinen
Tyyppi	Asuinpaikat	Ajoitustarkenne	Uusi aika
Tyypin tarkenne	Piilopirtti	Koordinaatit ETRS-TM35FIN; Z: m mpy	P: 7088754 I: 358517 Z: 88
Inventointimenetelmät	v. 2022 ei käyty paikalla	TM35-lehtijako	Q4142L

Kuvaus: MJ-Rekisterin kuvaus: Kohde sijaitsee Rintinkankaan jyrkän koillisrinteen yläosassa. Rinteen puolella on n. 4,5x5 m kokoinen ja takaosastaan n. 1,5 m syvä kuoppa. Kuopan ympärillä on n. 0,5 m korkea valli. Rakenteen kokonaismitat ovat 8x7 m. Alarinteen suuntaan on noin metrin levyinen kulkuaukko. Kairalla havaittiin vaakahirsiä takaseinämässä. Kyseessä on hyvin todennäköisesti piilopirtin jäänteet.

Vaikutusten arvio:
ei vaikutusta, kohde sijaitsee linjasta 60 m länteen.

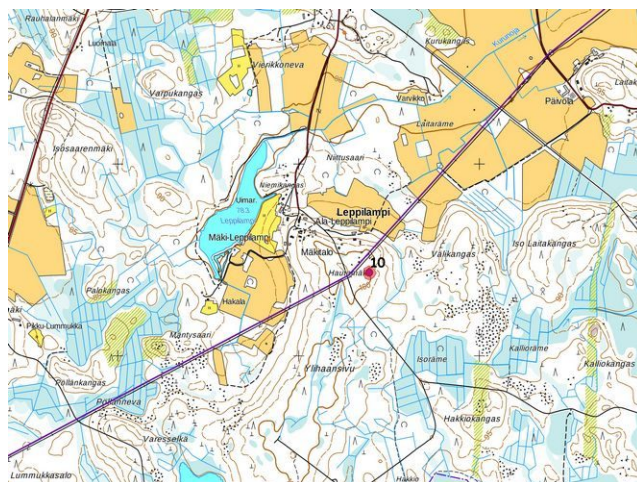
Kohde 9. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 11/2022.

10. Hautamäki			
MJ-rekisteri	1000043257	Aiemmat tutkimukset	Tiainen,Hiltunen inventointi 2021
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Ajoitus yleinen	Historiallinen
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Ajoitustarkenne	Uusi aika
Tyypin tarkenne	Tervahauta	Koordinaatit ETRS-TM35FIN; Z: m mpy	P: 7088435 I: 361390 Z: 101
Inventointimenetelmät		TM35-lehtijako	Q4142L

Kuvaus: MJ-rekisterin kuvaus: Paikalla sijaitsee halkaisijaltaan noin 22 m kokoinen tervahauta, jonka syvyys on noin 1,4 m. Epäselvästi erottuva halssiaukko aukeaa koilliseen. Tervahaudan päällä kasvaa jonkin verran eri ikäistä puustoa ja varvikkoa, mikä hankaloitti havainnointia.

Inventointi 2022: Kohde on ennallaan

Kohde 10. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 11/2022.

Vaikutusten arvio: ei vaikutusta, kohde sijaitsee linjauksesta >60 m kaakkoon.

11. Koivunhaudankangas			
MJ-rekisteri	1000043241	Aiemmat tutkimukset	Tiainen Hiltunen inventointi 2021
Laji	Kiinteä muinaisjäänös	Ajoitus yleinen	Historiallinen
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat kivirakenteet	Ajoitustarkenne	Uusi aika
Tyypin tarkenne	Tervahaudat rajamerkki	Koordinaatit ETRS-TM35FIN; Z: m mpy	P: 7092515 I: 363590 Z: 90
Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, valokuvaus, kairaus	TM35-lehtijako	Q4142L

Kuvaus: Mj-rekisterin kuvaus: Kannuksen ja Sievin rajalla sijaitseva sammaloitunut ja varpua kasvava rajamerkki, jonka koko on noin 1,4 x 1,4 m ja korkeus noin 1 m. Merkin laella on 30 x 30 cm kokoinen viisarikivi, jossa ei havaittu hakkauksia. Kuntien välinen raja on sijainnut samalla paikalla ainakin 1800-luvulta lähtien.

Merkin välittömässä läheisyydessä, sen eteläpuolella on muodoltaan laakea ja laaja tervahauta. Haudan halkaisija on yli 20 m, syvyys lähes 1,5 m ja sen halssi suuntautuu lounaaseen. Vallin paksuus on yli 5 m. Tervahaudan päällä kasvaa paksu sammalkerros ja puita.

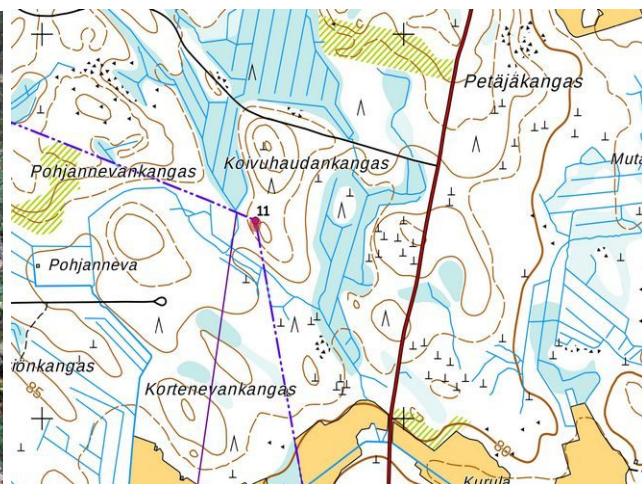
Tervahaudan etelälaidan ulkoreunalla sijaitsee yksittäinen pystykivi (korkeus n. 90 cm), joka liittyy haudan pohjoispuolella olevaan rajamerkkiin. Kivi on mitä ilmeisimmin rajamerkin pilkka- /viisarikivi, joka osoittaa rajan kulkureitin - pystykivi sijoittuu nykyisellekin kunnanrajalle.

Inventointi 2022: Kohde on ennallaan. Tervahaudan eteläreunan pystykivelle otettiin koordinaatit ja se on tähän merkitty omaksi alakohteekseen.

koodi	tyyppi	x	y	z
11-1	rajamerkki	363590	709251590	
11-2	tervahauta	363590	709250389	
11-3	rajamerkki	363593	709249790	

Alakohde 11-1. Rajamerkki.

Kohde 11. MML:n peruskarttarasteri 1:20 000, 11/2022.

Alakohde 11-2. Tervahauta kuvattu lounaaseen.

Alakohde 11-3. Pystykivi tervahaudan eteläreunalla.

Vaikutusten arvio: ei vaikutusta, kohde sijaitsee linjauksesta > 50 m itään.

8. Aineistoluettelo

Digitaalinen aineisto:

Arkistolaitoksen digitaaliarkisto, Kannuksen pitäjänkartat,
<http://digi.narc.fi/digi/dosearch.ka?new=1&haku=Kannus>

Geologian tutkimuskeskus, <http://gtkdata.gtk.fi/Maankamara/index.html>

Vanha kartta, <https://expo.oscapps.jyu.fi/s/vanhakartta/page/etusivu>

Maanmittauslaitos, avoimien aineistojen tiedostopalvelu, <https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>

Maanmittauslaitos, <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Museovirasto: Kulttuuriympäristön palveluikkuna, muinaisjäännösrekisteri ja kulttuuriympäristön tutkimusraportit arkeologia, Kaannus.
<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>